

Haandbog

over

den danske og norske

Lovkyndighed;

med stadigt Hensyn

til

Hr. Etatsraad og Professor

Hurtigkarls Lærebog.

af

D. J. Anders Sandøe Drsted,

Ridder af Dannebrogen og Dannebrogsmænd, Etatsraad, Deputeret i det Kgl. danske Cancellie og extraordinær Assessor i Højesteret, Medlem af det Kgl. Danske og det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, samt det Scandinaviske Litteraturselskab.

Første Bind, første Stykke.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Boghandler A. Solb. n.

Trykt hos E. M. Cohens Enke.

1822.

F o r t a l e.

Da de udkomne tre Dele af mit Supplement til afd. General - Auditeur Nørregaards Lærebog i den danske og norske Lovkyndighed størstedels vare udsolgte, henvendte Forlæggeren Hr. Boghandler N. Soldin sig til mig, med Anmodning om, at jeg vilde besørge en nye Udgave af dette Værk. Men Skikkelsen af et Supplement til Nørregaards Lærebog var ikke passende, efterat samme var blevet afløst ved en nyere, som snart ganske vil fortrænge den. Der vare desuden saa mange Materier, som

jeg nu ønskede væsentligen at omarbejde, saa mange nye Undersøgelser og Bemærkninger jeg havde at tilføie, at det mere vilde blive et eget Værk, end en blot ny Udgave, som derved vilde fremkomme. Jeg foreslog ham derfor, i Stedet for det begjerte Arbejde, at levere et Skrift under Titel: Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed, en Titel, der allerede bedre vilde have passet sig til det ældre Værk end den, der af tilfældige Årsager blev valgt. I dette Skrift vil vel den største Deel af det Stof, som findes i Supplementet, blive optaget, men det vil deels overalt modtage en ny Bearbejdning, deels vil det blive forsøget ved mangfoldige Undersøgelser, hvoraf adskillige forhen have været meddeelte i Afhandlinger, som ere indførte i juridisk Arkiv og nyet juridisk Arkiv, men en meget stor Deel og ville blive Frugter af fortsat Grandforskning. Da det førstnævnte periodiske Skrift forlængst er for-

svunden i Boghandelen, og det sidste heller ikke i synderligt Forraad er tilbage, saa har jeg ikke troet, at Læserne af denne Haandbog vilde finde sig tjente med, at jeg blot henviste til bemeldte Skrifter, saaledes som jeg henviser til mine Afhandlinger i *Eunomia* og juridisk Tidsskrift, samt til mit Skrift: *Systematisk Udvikling af Begrebet om Tyverier* og sammes juridiske Følger m. v.

For at give Bærket desto større practisk Brugbarhed, har jeg stedse ladet det følge Hr. Etatsraad og Professor Hurtigkarls Lærebog. Saavel fordi mine talrige Embedsforretninger kun levne mig liden Tid til literære Arbejder, hvilken Tid jeg endda har at dele mellem adskillige af det Slags Arbejder, som og med Hensyn til at lette Lovkyndighedens Benner Bærets Anskaffelse, udkommer det hæfteviis, saaledes at to Hefter, hvert paa 16 Ark eller lidet mere, udgjøre eet Bind.

Det første Bind vil ikke omfatte mere end de Materier, der have hjemme i en Indledning til Fædrelandets Lovkyndighed. Men disse Materier udgjøre og de Stykker, hvorpaa den hele Lovkyndighed hviler, og de give rig Anledning til de interessanteste og vigtigste Undersøgelser. Årsagen til det meget Baklende og Bilskaarlige, som findes i Retssystemets forskellige Dele, ligger netop fornemmelig dert, at de Grundbegreber og Grundsætninger, hvis Udvikling hører til den almindelige Deel, ere enten aldeles forsumte, eller dog urigtigt opfattede eller skjævt udtrykte. Man har ikke i at anstille disse Undersøgelser havt Oversigt nok over det Stof, som skal beherskes ved de almindelige Grundbegreber og Grundsætninger, og er derved forfaldet til de meest overløede og eensidige Abstractioner. Ligesom man, i den almindelige Deel, har tænkt saare lidet paa det Specielle, saaledes synes man igjen,

i de enkelte Materiers Afhandling, at have glemt de Lærdomme, man har opstillet i den almindelige Deel. Dette har isørigt, i en vis Henseende, været en Lykke; thi, dersom man, til Exempel, troeligen havde fulgt de almindelige Fortolkningsregler, som Systemerne levere, saa havde man vendt op og ned paa al Lov og Ret; men, paa den anden Side, er det og vist, at, saasremt man havde brugt en strengere Methode i sine Lovfortolkninger, saa vilde man tidligere have indseet Urigtigheden og Utilstrækkeligheden af de Fortolknings Regler, som foredrages i den almindelige Deel, og større Fasthed vilde da forlængst være vunden. Ved nu at gjennemarbejde førnævnte Deel af Lovkyndigheden, har jeg fundet en saadan Rigdom af Stof til nye Undersøgelser, at jeg, saa udførlig den endog her falder ud, har maattet udtage tvende herhen hørende udførlige Afhandlinger, og

give samme Plads andetsteds *). Jeg har for Resten ingenlunde indskrænket mig til at opstille enkelte almindelige Regler, men jeg er gaaet meget ind i Anvendelsen, og de nærmere Bestemmelser, den almindelige Regel med Hensyn dertil behøver. Det er sjældent, at den Mangfoldighed af Tilfælde, som et Hoved- og Grundbegreb, eller en omfattende Læresætning i Lovkyndigheden indeholder, gaaer aldeles op i et enkelt almindeligt Udtryk; og i al Fald bliver et saadant, naar det gives ganske nøgent, let misforstaaet eller urigtigt anvendt. Først ved at sammenholde en Læresætning med de mærkeligste Classer af Tilfælde, hvorpaa den kan

*) See om particulaire og specielle Loves og i Særdeleshed Reskripts Anvendelse udenfor de ved samme udtrykkelig bestemte Tilfælde, i juridisk Tidsskrift, 3die Bind, 2det Hæfte, Side 1-54, og om de Grundfættninger, hvorefter vore Domstole kunne tage fremmede Love i Betragtning, i det ei endnu udfomne 4de Bind af Eunomia.

anvendes, kommer Retsforskeren til fuld Klar-
 hed om dens Betydning og Grændser, til ret
 Sikkerhed om dens Sandhed, og ved denne
 Prøve vil man idelig faae Leilighed til at berig-
 tige og nærmere bestemme den Læresætning,
 som, ved den almindelige Betragtning, var
 udfundet. Ved at gaae samme Vej ville og
 Læserne lettest bringes til Klarhed og Sikker-
 hed. Det ligger desuden i den eiendommelige
 Maade, hvorpaa mine vigtigste Retsforsknin-
 ger for det meeste ere anstillede, at jeg maa
 bruge hiin Methode. Ligesom alt hvad jeg har
 arbeidet for Lovkyndigheden størstedels er op-
 staaet under et virksomt Forretningsliv, saa-
 ledes har og min Embedsvirksomhed givet min
 videnskabelige Virksomhed sin rigeste Næring.
 Ved den har jeg nemlig faaet Leilighed til at er-
 hverve en klarere og mere levende Indsigt i
 mangfoldige Retsforholds Natur end den blotte
 Eftertænkning kunde givet mig, og jeg har paa

denne Bane deels umiddelbar fundet, deels faaet Anledning til at udtænke en Mængde interessante Retsopgaver, som ellers ei vilde være faldet mig ind. Søvrigt er det naturligt, at der, ved den Udførlighed, hvormed jeg gaaer ind i det Enkelte af Retsforholdene, maa forekomme meget, som ikke øiebliklig kan benyttes af den, der vil bruge dette Bærk ved sit academiske Studium; men jeg tør formode, at der vil være lidet, som jo vil have nogen Interesse for den, der gaaer videre frem i Retsstudiet, og tillige, ved mange Beiligheder, vil kunne benyttes af den practiske Jurist, som Systemet ofte lader uden al Beiledning, der hvor han meest kunde ønske sig en saadan.

Vel har jeg, ved her paa nye at afhandle Materier, som jeg allerede forhen har afhandlet, ofte fundet Anledning til at omarbejde, hvad jeg saaledes af mine ældre Skrifter har optaget. Smidlertid hidrører dette kun, i meget

faa Tilfælde, fra en egentlig Menings For-
 andring. For det meste er det kun en dybere
 Opfatning, en videre og frugtbarere Anvendelse,
 en nærmere Bestemmelse, eller et klarere Ud-
 tryk, hvortil fortsat Grandstning og nye juri-
 dist Erfaring har bragt mig; og kun sjældent
 har jeg fundet Anledning til i det Væsentlige
 at forlade den forhen yttrede Mening. Dette
 har for Resten, hvor min Overbeviisning for-
 drede det, ikke kostet mig mindste Overvindelse,
 men jeg gjør kun hiin Bemærkning, for ikke at
 give Noget af dem, der ikkun have Stunder til
 at læse Fortalen, men dog ikke kunne holde
 dem tilbage fra at bedømme Værdet, Anledning
 til den Klage, at samme kun indeholdt et nyt
 Bidrag til at formere den fordærvelige Ufsa-
 dighed i Lovkyndigheden. Af kyndige Læsere
 frygter jeg ikke for en saadan Bebreidelse, men
 gjør meget mere Regning paa, at de saavel i dette,
 som i mine ældre Arbejder, ville finde en frem-

skridende Udvikling til større Fasthed og Sikkerhed i hvad der skal gjælde for ret eller uret. Vel har jeg idelig angrebet Sætninger, som forhen vare herskende i Systemerne, og for en stor Deel vel berøbet disse deres Herredømme; men, langt fra at ville gjøre en Omveltning i hvad der til den Tid gjaldt for Ret, er det derimod et meget hyppigt Tilfælde, at mine Undersøgelser gaae ud paa at retfærdiggjøre den Mening, som længe havde været gjeldende ved Domstolene, imod en urigtig Theorie. Det er heller ikke sjældent, at hvad jeg angriber er en aabenbar falsk Abstraction, en skjæv Sætning, hvorved man har udtrykt noget ganske andet, end man egentlig vilde sige, en kjendelig Selvmisforstaaelse og indvortes Uoverensstemmelse, saa at der egentlig ingen Strid finder Sted mellem mig og mine Formænd, men kun en Berigtigelse, som disse uden Spørgsmaal selv maatte erkjende. For kun at anføre

et Par Exempler, hentede af de Materier, jeg i nærværende Hæfte har behandlet, saa vare vel vore theoritiske Jurister indtil min Tid enige i at forkaste Sædvaners Retskraft, fornemmelig fordi de meente, at det vilde være i Strid med den Kongen, efter Rigets Grundlove, eene tilkommende lovgivende Magt, om Sædvaner, der gaae ud fra Folket, kunne betragtes som en Retskilde. Men, skjøndt de saaledes, i almindelige Udtryk, forkastede al sædvanesmæssig Ret, saa toge de dog for en stor Deel dette tilbage ved adskillige tilføiede Modificationer, der for Resten intet fast Princip indeholdt, men kun vidnede om, at de følte Nødvendigheden af at indrømme Sædvane noget, uden at have fundet en Foreeningspunkt, hvorved dette kunde bringes i Samstemmelse med de Grunde, paa hvilke de i Almindelighed erklærede dem mod den

sædvansmæssige Ret. Hvad jeg, saavel forhen i Supplementet, som fornemmelig i nærværende Hæfte (Side 81 = 115), har foredraget om Sædvaners Retskraft, hæver, om jeg ikke feiler, enhver Indvending, og retfærdiggjør det, der, i det Enkelte, viser sig som mine Forgjængeres sande Mening, mod deres eget almindelige, paa aabenbar Misforstaaelse grundede Theorem. Saaledes seer man det og idelig opstille som en uomtvistelig Canon, at Privilegier stedse bør være en indskrænkende Fortolkning underkastede; imidlertid tvivler jeg ikke paa, at Enhver, der læser nærværende Skrifts S. 154-157, vil indrømme, at Reglen behøver de Berigtigelser, som jeg der har meddeelt. Exempler af det Slags lode sig i Mængde anføre. Men, om end for Resten den dybere Undersøgelse fremavler Strid, saa er dog denne Strid

Veien til en varig Fred, der aldrig, i nogen
 Deel af den menneskelige Viden, kan have an-
 den sikker Grundvold end den klarlig indseete
 Sandhed. Det er overalt en yderst urigtig,
 skjøndt maaske temmelig herskende, Forestilling,
 at de videnskabelige Retsforskninger skulde
 gjøre Retspleien mindre fast og sikker, end den
 vilde været, naar Videnskaben ikke blandede
 sig heri. Saafermt ingen videnskabelig Lov-
 kyndighed gives, saa vilde der blive en ube-
 grændset Leilighed for den vilkaarlige paa Lykke
 og Fremme grebne Menen, hvorved al Ret vilde
 vakte. En efter en streng Methode fremstridende
 Videnskab, kan ene forjage denne vilkaarlige
 Menen; men Grundvolden for denne Viden-
 skab maa ikke være en abstract Philosophie,
 hvorimod Lovforskeren bør søge, med nøie Kund-
 skab til Lovene og de historiske Hjælpemidler for

dens Forklaring, at foreene et omfattende praktisk Bekjendtskab med de Retsforholds Natur, som Lovene gaae ud paa at ordne.

Seg vover ikke bestemt at love det følgende Hefte af dette første Bind til nogen vis Tid, dog haabes, at det i Aarets Løb vil kunne blive færdigt.
